

KÉT NŐ, EGY KALAP

Fejtörősdí

Gyorsan válaszoljak a kérdésre, a románon és a magyaron kívül értem és beszélem az angolt, nagyjából értem, de nem beszélem a németet, és tizenöt évvel ezelőtt, amikor otthon voltam a fiammal gyereknevelési szabadságon, nekifogtam a spanyolnak. De nem ennek veszem ma hasznát, hanem a tízujjas gépelésnek, amit a lányomért kapott két év alatt tanultam meg egy online program segítségével.

Ha van egy szabadnapom, akkor persze esnie kell az esőnek. Pedig nagy terveket szőttem a mai napra. Mindig nagy terveket szövök a szabad napjaimra, aztán ha felét sikerül véghezvinni, már az is több mint nagyszerű.

A reggel szépen indult, már-már kisütött a nap, és reménykedtem, hogy csak délután ered el az eső, a telefonom szerint. Nem csalódtam nagyot, már hétfőn láttam, hogy ha mára lovaglást tervezek, a nap első felében kell lebonyolítanom, mert délután esni fog. Ehhez képest tizenegykor már seholy sem volt a nap, felolvadt a sár, és szemerkélni kezdett az eső. Esőben nem lehet szénát hordani, úgyhogy kitakarítottam Larissza kuckóját, feltörtem a jeget a vízéről, szénát kapott, hogy legyen, amin rágódjon, amíg bambul bele az esőbe. Ha csak szemerkél, nem zavarja különösebben, van rajta egy vékony takaró, azon esőköpeny, miután jóllakott a reggelijével, szinte egész nap a legelőn téblábolt. Még mindig talál füvet, hajtásokat, amelyek mellett egész nyáron elment, de előszeretettel fogyaszt rügyeket a feltörekvő égerfa csemetékről. Most, hogy a fák levetkőztek, a konyhaablakból jól rálátok a legelőjére, szinte egész nap szemmel tudom tartani. Figyelem, mit csinál, hogy mozog, ha szekerek jönnek az úton, odaszalad-e megnézni a lovakat. Forgatják-e a fejüket a cigányok a szekér fa tetején az esőkabátos lovam után, vajon mit mondhatnak róla, és mit gondolnak rólam. A faluvégi kecskés cigányon kívül, aki idén tavasszal a kecskéit juhokra cserélte, hogy ő neki elege lett a kecskékből, de őszre az állomány fele ismét mekeg, „s még veszek melléjük!”, vigyorog lelkesen, senki nem tart lovat ridegtartásban. Errefelé azt gondolják, a ló valami egzotikus állat, télen pajtában a helye. „S, naccsága, a télen mi lesz véle, csak nem marad künn?” Nem hitték, hogy a szép

mozgású, finom csontozatú kis kancám megéri nálam a tavaszt. S lám, ez lesz a harmadik telünk együtt.

Felporszívóztam a házat, felmostam a padlót. A fiam hívott, hogy ő még egy napot marad Csíkban. A lányom, hogy ő jön haza, este majd érte tudok-e menni a városba. Elővettem a fagyasztóból egy zacskó róka gombát, és készítettem egy paprikást belőle. „Rántunk egy tokányt.” Így mondják itt. Gombából, húsból, pityókából. Mindenből rántják a tokányt. Ahonnan én származom, ahol a konyhai és egyéb nyelvezetem kialakult, és végérvényesen bevésődött az agyamba, csak a tojásrántottát rántják. Ezt a rántást már soha nem fogom megszokni, pedig itt vettem magamnak sírhelyet a kicsi körtefa alatt, amit én ültettem, s ami eddig egyetlen körtét termett.

A mobilról és az új világról, amit a rohamtempóban fejlődő technológia teremtett körénk, eszembe jutott valami. Ha már így kibabrált velem az időjárás, megragadom az alkalmat, és elmesélem neked az idei évem nagy dilemmáját. Hátha segítesz kiötlöni valami megoldást. Bizony vannak dolgok, amikkel egyedül sehogy sem jutok dűlőre.

Négy évvel ezelőtt kezdődött. Volt egy ismerősöm, inkább barátom, s akkoriban időm is, mert olyan helyen dolgoztam, hogy a délutánjaim mindig szabadok voltak, mint a tanároknak. Még nem volt ló, nem igazán tudtam, mit kezdjek a nagy szabadsággal, eljártunk gombászni. Ismerte az erdőt, mezőt, nekem nem kell messze menni, gyalog is eljutok a környező erdőkbe, de általában autóval mentünk, volt egy hurbolható terepjárója. Szedtünk egy kosár ehető gombát, van egy kis nyaralója fent az erdőn, és vagy ott süttöttük meg, vagy én itthon a gyermekeknek. Ismerte az ehető gombákat, én pedig megbíztam benne. A nem ehetőket kevésbé, s én, amit találtam, mint a kisgyermek: ez vajon mi? Minden tiltakozása ellenére leszedtem, hazahoztam azt is, amiről fogalmunk sem volt, miféle gomba. Egy idő után a kis kirándulásainkra gombászókosárral, bicskával, fényképezőgéppel mentem. A gombászás abból állt, hogy ő szedte a vacsorára, másnap ebédre valót, én meg feküdtem az avaron, és minden szögéből fotóztam az ismeretlen gombákat, amelyeket aztán otthon egész este próbáltam beazonosítani. Vásároltam gombászkönyveket, könyvjelzőztem a legszakszerűbb magyar gombászoldalakot, bújtam az internetet. Nem tudod elképzelni, hányféle gomba van nálunk, mérsékelt éghajlaton, de csupán tucatnyit ismernek, gyűjtenek az emberek. Pedig termőtestes gombából (minden, ami a föld felett nő, látható és nem penész) több ezer faj van, amelyek több mint ötven családba sorolhatók. A botanika, a növények rendszertana már egyetemen kedvenc tantárgyam volt, egyetlenegy vizsgára emlékszem, amikor regge-

lig tanultam, első éven a botanikavizsgára, és minden fáradtság és kialvatlansági mámortól szédült fejem ellenére tízesre szóbeliztem. Azon kaptam magam, hogy órákat töltök a gombák azonosítási kísérletével, hogy közben olyan izgalom tölt el, amihez foghatót nem éreztem még. Amikor pedig megvan, megtaláltam, végre, ez az, csak ez lehet, mert az összes leírás talál – minikatarzis. Egyik a másik után. Függettem.

A gombászkönyvek fajleírásai szenzációsak, egyszer érdemes lenne elolvasnod egyet úgy, hogy előtted van a gomba a maga élő valójában. Se nem növény, se nem állat. Ahány példány, annyiféle megjelenés, ugyanazon a napon teljesen másképp néz ki reggel, mint este. Éjjel is növekednek, őket nem érdekli a fény. Ha esik az eső, másnap minden tele gombával. Másképp néz ki az erdőszélen, másképp a fa tövében, megint másképp, ha megeszi a csiga. Ugyanaz a gomba lehet zöld vagy kék, de bíborszínű is. Hihetetlen változatosság, egy új, ismeretlen világ, amiben végtelen sokáig barangolhatok. Amit sikerült beazonosítanom, még aznap feltettem a Facebookra, csináltam a gombáimnak külön albumot. Egy valamikori osztálytársam egy valamikori iskolából meghívott egy zárt gombászcsoporthoz, mondván, hogy ha én ennyire szeretem a gombákat, ott a helyem. Hamar kiderült, hogy amit én adott gombának hittem, nem feltétlenül az, úgy mondják, alakkör, amikor egy tágas faj, mondjuk a piros galambgombák közül trafáltam bele egybe. Hiába minden leírás, az állag, az illat, a színek túpontos és tömör megfogalmazása, talál az élőhely, az évszak, ott a nyírfa, amivel szimbiózisban él, a csoport adminisztrátora kijavít: *sensu lato*. Azaz nincs típuspéldány, amihez hasonlíthatnánk, ezért képtelenség biztosan eldönteni, hogy valóban szürke selyemgomba-e, amit én annak gondolok. És azt is meg kell tudnom ahhoz, hogy egy gombára ráhúzzam a nevet, amit nagy heurékával, több órai kutatás után valahogy végre megtaláltam, a gondosan őrzött típuspéldányon kívül mikroszkóp és DNS-vizsgálat is kellene. Ettől kezdve még jobban izgat a gombák világa. Mindig szerettem nevén nevezni a dolgokat, állatokat, növényeket. De mind közül a gombákat a legnehezebb tévedés nélkül megnevezni. Ha tízszer nem olvastam át alaposan, szóról szóra az ezerszer átlapozott könyveimet, egyszer sem. Legizgalmasabbnak az idén augusztus bizonyult, amikor két munkahely között kivettem egy egész hónapi fizetetlen szabadságot. A gombásztársam rég kikopott mellőlem, ezer egyéb dolga lett, és a nő, akivel együtt él, nos, az sem nézte jó szemmel a mi kirándulásainkat. Mentem hát a kutyáimmal, szedtem kosárszám a boldongombát, esett is eleget, nagy volt a bőség. Tele a gombászcsoporthoz képekkel. Otthon a kanapéről mások gombáinak azonosításával nyüglődtem.

Korán kelek, a gombafotók meg késő este kerülnek fel, mindenkinek akkor van ideje. Mire a gombaszakértők felébredtek vagy végeztek a munkájukkal, én már válaszoltam a kérdésre a fotók alatt: „Milyen gomba lehet?” Igyekeztem első lenni, hiszen, ha már valaki határozott, minnek odáírni, hogy én is erre gondoltam. Lánggra kapott bennem a versenyláz. Eddig megismertem a csoport igazi szakértőit, amatőr gombászait, akik rendszeresen fél napokat járták együtt az erdőt. Van köztük mindenféle ember, de van egyetemi oktató, gombászkönyvek írója, vannak, akik adott gombacsaládokra szakosodtak. És jöttek, állandóan potyogtak be az új tagok, akik az érkezési lendülettel rendre átugrották a csoportszabályzatot, talán azt hitték, ez is amolyan száz oldalas halál unalmas *Terms and conditions*, aztán rakták fel a homályos képeket konyhaasztalon felszeletelt gombákról, az adminisztrátorok pedig véget nem érő türelemmel ismételtgették: gombát élőhelyen, természetes fénynél fotózunk, több szögből, teljes, sértetlen tönkkel, ha lehet, csatoljunk képet a hosszanti keresztmetszetről. Nem fajta, hanem faj! Gombát lábosba nem határozunk, recepteket nem osztunk meg, zsákmánnyal nem böcsködünk, tanulni jöttünk ide.

Volt, hogy elakadtam egy-egy gombafotónál, azt sem tudtam, merre induljak. Ha nem tudom, melyik családban keresem, beírom a Google-be magyarul a főbb jellemzőket: vékony, fehér gomba, gyűrű nélkül. Rákattintok a képekre, és addig görgetek, amíg valamelyik hasonlít. Ha nem találok semmit, beírom angolul. És görgetek és olvasok és összehasonlítok. Egy ilyen kis, fehér, semmi gombánál nagyon elakadtam. Gondoltam, szétnézek a neten, hátha találok ingyenes online gombahatározót, bár régebben is próbálkoztam vele, de egyiket sem találtam megbízhatónak. Azóta tágas tárhelyű mobilom lett, és én biza letöltöttem az első online gombahatározót, még úgy is, hogy egyáltalán nem ingyenes. Évi százötven lejt megérhet, legyintettem, az első hét amúgy is próbahét, ha nem tetszik az eredmény, ha gyakran félrevezet, leállítom a bérletet. És felcsatoltam a vékony szárú, semmi kis fehér gomba képét, egyet a kalapfelszínről, egyet a lemezekről. Ennyit kér, két fotót: *side* és *buttom*. *Panaeolus semiovatus*. Gyűrűs trágyagomba. Fotók, leírás, hasonló fajok, étkezési érték, minden. Beírom a böngészőbe. Hát bizony, az. Beírom a csoportba. Jön a sok húha és ezigen. Az egyik tag bejelöl ismerősnek. Másnap felkér, hogy legyek a csoport adminja. Mentegetőzöm, hogy nekem erre csak most van időm, lovam van, és két gyermekem, akiket gyakran kell etetnem, s amúgy meg munkahelyem, ki tudja, milyen lesz az is, mert új, még én sem tudom, de sejtem, hogy gombászni nem sok időm marad. Erősködik. Erősködöm. Valahogy letesz róla.

De aztán kivesz három hét szabadságot, amiből egy délután meg akar látogatni. Hozná a barátját is, Géza bát, az okleveles gombaszakértőt, a gombászklub vezetőjét. Hogy menjünk együtt olyan jó három órát gombászni, és vigyem el a kedvenc helyeimre.

Szerencsére végül nem jöttek. Szerencsére messze vagyok, mindenkinek kevés az ideje, nehéz a szervezés. Mindenkinek ott egy nő, aki nem nézi jó szemmel, ha a pasija elvált, egyedülálló nővel barangol az erdőben. Aztán, amikor ismét jött volna, hogy meglátogat, nekem már ott volt a munka, az influenza-kurzus. Ezen a héten nem jó, mondtam. Nem kerestem többet. Néha ránézek a csoportban a gombákra, de már nem azonosítok, nem írok választ sem elsőnek, sem harmadiknak, ha látom, hogy nem találták el. Pedig a gombákat továbbra is szeretem, mert amikor valamitől ennyire beindulsz, ennyi örömet és izgalmat élsz át, az már több, mint hobbi, egyfajta szenvedély. Szerinted hogyan mászok ki ebből? Várjam meg, amíg lebukok, vagy valljam be a bűnömet? Hogy csalok, hogy nem én keresem a gombákat hosszú órák keserves munkájával, hanem egy okos applikáció, amelyik százból kilencvenkilencszer talál. Mert talál. Ott is eltalál, ahol a gombaszakértő téved, erre is volt példa.

Közben megfőtt a gombapaprikásom, és indulnom kell a lányoméért. Ha van valami ötleted, írd meg nekem. A tizenkettedik levélnél tartunk. Még egy ennyi, s kész könyvet írtunk. Vicceltem. Viccelődöm. Minek még egy könyv a világba? Hiszem, hogy te szeretsz olvasni, én is szeretek, néha, ha igazán jó könyv akad a kezembe, rá is szánom az időt. Olvasgatom, amit küldtél, szerencsére versek, leteszem, és akkor folytatom, amikor akarom. Tetszik amúgy. Nem kimondottan gyűjtök könyveket, könyvtárba járó, kölcsönző típus vagyok. Úgysem olvasom el kétszer ugyanazt. Minek halmozzak? Így is tele a nappali három ablakpárkánya könyvekkel, plusz egy könyvespolc, idén vennem kellett két polcrendszert a gyermekeim által a szobájukból kiszuperált könyvek számára, aminek egy része a saját gyermekkorom könyvei. Ha bedobozolom őket, ott ette meg a fene meg az eger, „a férgek”, ahogy nálunkfelé a rágcsálókat nevezik. A tokányrántással ellentétben a férgeket megszoktam. De nem adnám nekik gyermekkorom féltve őrzött könyveit. A lányom csinos, fekete könyvespolcán csupa szép, többnyire kemény kötésű, angol nyelvű könyv található, teljes sorozatok. Hatodiktól angolul olvas, nyelvosztályba jár. A fiam szobájáról nem szeretnék beszélni most. De inkább soha.

A könyvgyűjtésről mindig az jut eszembe, amikor az új tulaj átveszi a lakást, az előző, kihalt tulaj könyveiből ingyen turkálót nyit a legközelebbi

kuka mellé. Ennél szomorúbb dolog számomra nem létezik a világon. Valaki egy élet alatt dédelgetett kedvencei pár nap leforgása alatt kint áznak az esőben, és a kutyának sem kell Dosztojevszkij és Kriterion-sorozat. Tudod, amelyiknek a következő oldala átüt a vékony papíron, és az olvasásélmény mellett külön kihívás, hogy szemedet az aktuális oldal aktuális sorain vezesd, és ne engedd elszaladni az oroszoknak tűnő, tükörbetűs, halvány sorközökön.

Amikor veszek egy új lószerszámot, mindig eszembe jut, mi a fenét kezdenek majd mindezzel a gyermekeim. Hogyan oldom meg, hogy ne keserítsem az életüket a magam után hagyott, számukra haszontalan holmikkal? Adjak el, ajándékozzak el mindent, amire nem lesz szükségem odaát? De mikor? S attól fogva majd mit csinállok, ki tudja, még tíz évet kell várnom a nagy napra. Szeretnék az utolsó napig lovagolni, mint az angol királynő. Egyre gyakrabban gondolkodom, hogy kire bízhatom a kutyáimat, a lovat, a fafűtéses házamat, amelyben minden megfagy egy rendes téli napon, ha én nem vagyok. Vicc ide, vicc oda, jó lenne egy B terv. Minden felelős lovasnak van B terve arra az esetre, ha megsérülne, vagy bármi okból több napra el kell utaznia. Nem feltétlenül készülünk meghalni, bár az is benne van a pakliban. Anyámra bízhatnám a kutyákat, a macskát és a tüzeket. Talán még a lovat is megpróbálná ellátni, éhen és szomjan dögleni biztos nem hagyná. De anyám korántsem a legjobb választás, idős már, hetvenkettőt tölt, nem neki való. A ló olyanak való, aki ismeri a lovakat, aki maga is lovas.

Hogy külföldre nem, azt értem, én sem mennék külföldre dolgozni, lakni. De az országon belül, ha mondjuk, nem kötődnél senkihez, elmozdulnál valamerre? Itt is van színvonalas magyar líceum, rögtön kettő. Te fiatalabb vagy nálam, jó eséllyel túlélhetsz engem, sokkal jobb eséllyel, mint anyám. Gondolkozz el ezen, amíg ellépek a vonatállomásra a lányomért. Vagy mielőtt összeírunk itt egy könyvnyi levelet. Nem sürgős.